

Ženska udruga
“IZVOR” Tenja

**IZVJEŠTAJ O STANJU LJUDSKIH PRAVA
ZA 2022.**

Tenja, ožujak 2023. godine

Tijekom 2022. godine došlo je, ipak, nakon dvije godine, do smirivanja situacije s pandemijom COVID 19.

Pandemija COVID 19 uzrokovala je ograničenja u dostupnosti i ostvarivanju prava i sloboda građana/ki, ponajprije u području usluga javnog zdravstva, obrazovanja i rada. Ograničavanje i gubitak zaposlenja, osiromašenje dijelova stanovništva. Osim toga, vitalne usluge, koje su građanke i građani koristili, bitno su ograničene. Dostupnost ponekim institucijama, u vremenu pojačanih epidemioloških mjera, bila je bitno ograničena. Većina institucija¹ komunicirala je s korisnicama i korisnicima jedino putem telefona ili društvenih mreža. No, kako svi ne posjeduju dostatna znanja korištenja društvenih mreža, posebno se to odnosi na građanske i građane starije životne dobi, problem se pokazao velikim.

Pandemija se nije samo odrazila na dostupnost pojedinih institucija i usluga već i na gospodarstvo, ekonomiju. Socijalna slika Republike Hrvatske poprma bitno drugačije oblike.

Navedeno imalo je svoga odraza i na stanje ljudskih prava građanski i građana Republike Hrvatske. Osobe u socijalnoj potrebi posebno su osjetile utjecaj pandemije, jer su m socijalne usluge bile teže dostupne. U vremenu pojačanih epidemioloških mjera mnogi dnevni boravci za starije i nemoćne osobe bili su zatvoreni, korisnici ih nisu mogli koristiti. Osim toga, ograničeni kontakti za mnoge su bili teško prihvatljivi. Ovo se posebno odnosi na osobe starije životne dobi, koji žive sami u svojim domaćinstvima. Vrlo često davatelji socijalnih usluga, žene u projektu "Zaželi", bili su jedine osobe s kojima su komunicirali, koje su ih posjećivale. Epidemiološke mjere skratile su vrijeme posjete i davanja usluga, kontakti su svedeni na najnužnije, što je dodatno otežalo i ovako težak položaj samskim domaćinstvima, a posebno u manjim i ruralnim sredinama, gdje je i broj stanovništva smanjen. Prometna izoliranost, udaljenost od gradskih središta, ekonomski loš položaj, najpotrebitije je doveo u još teži položaj.

Tijekom 2022. godine broj korisnika, i to gotovo iz svih kategorija pravnih problema, u odnosu na godine krosnika, je bio znatno veći. No, prvi put se bilježi da su osobe u životnoj dobi iznad 60 godina bile najbrojnije.

Nasilje u obitelji, nasilje nad ženama, djecom, prema podacima Ravnateljstva policije MUP RH² (podaci za 2022. godinu, podaci PU Osječko-baranjske, Sekrot kriminalističke policije, Služba općeg

¹ Centri za socijalnu skrb; liječnici opće prakse; uredi državne uprave; tužiteljstva, sudovi...

² U prvih 9 mjeseci 2022. godine evidentirano 1.398 kaznenih djela nasilja u obitelji (čl. 179.a. Kaznenog zakona), od kojih je **1.221 kazneno djelo počieno na štto osoba ženskog spola**. U istom razdoblju evidentirano 26 ubojstava, od kojih su **13 počinjena na štetu osoba ženskog spola**.

Do 15. Listopada 2022. godine na području RH 6984 osobe oštećene prekršajem iz čl. 10. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, od kojih je **4495 osoba ženskog spola**.

Do 25. Listopada 2022. godine na području PU Osječko-baranjske evidentirano je 87 kaznenih djela nasilja u obitelji iz čl. 179.a. Kaznenog zakona.

Do 30. Rujna 2022. godine na području PU Osječko-baranjske podneseno 344 optužna prijedloga zbog počinjenih prekršaja iz Zakona o zaštiti od nasilja.

kriminaliteta) za deset mjeseci 2022. godine) iz godine u godinu se povećava, što predstavlja veliki problem, za koji se čini da društvo ne nalazi rješenje za femicide. Izmjene zakona zasigurno stvaraju pravni okvir, no, primjena zakona je važna, a u primjeni očito svi sudionici lanca zaštite ne funkcioniraju. Brutalna ubojstva žena, koja čine, uglavnom supruzi, partneri, u nekim slučajevima i djeca, na žalost, postala su “dio folklore”, nad kojim se društvo zgraža kada se ubojstvo izvrši, ali se i vrlo brzo zaborave nakon toga.

U 2022. godine ubijeno je 13 žena (od ukupno 26 ubijenih). Ubojstvo su počinili njima bliske osobe (bilo supruzi, izvanbračni partneri). U 2021. godini ubijeno je 14 žena, od toga broja 11 ubojstava žena počinili su njima blisks osobe. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova upravo se osvrnula na problem ubojstava žena.³

Osim broja ubojstava u porastu je i broj silovanja. U prvih deset mjeseci 2021. godine bilo je 168 silovanja. U 2020. godini kazneno djelo silovanja počinjeno je prema 132 žene. Podataka za 2022. godinu još uvijek nema.

Nasilje nad ženama politički je problem i njegovo rješavanje zahtijeva nedvosmislenu političku volju. Unatoč kontinuiranim naporima nevladinih organizacija specijaliziranih za pomoć i podršku ženama koje su preživjele partnersko nasilje i druge oblike rodno uvjetovanog nasilja, država i njezine institucije ne uspostavljaju jasno definiran i učinkovit sustav prevencije i suzbijanja nasilja. U uvjetima sveopće krize uzrokovane pandemijom Covid-19, nasilje nad ženama postaje sve zločudnije – češće, češće ali i nevidljivije, što znači da mnoge žrtve ne mogu niti potražiti pomoć, a kamoli pobjeći od nasilnika. Ekonomska kriza produbljena pandemijom onemogućuje žrtvama izlazak iz kruga nasilja, ne postoje osigurani prostori za njihov smještaj, a postojeće mjere ne osiguravaju stambenu sigurnost te ulazak ili povratak na tržište rada.

I nadalje, bez obzira što je Republika Hrvatska potpisnica Istanbulske konvencije, nema dostatan broj skloništa za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja, ne ulažu su dostatna sredstva za sustavan rad sa žrtvama i počiniteljima obiteljskog nasilja. Osim toga, još uvijek se obiteljsko nasilje, osim najtežih oblika, shvaća kao prekršaj, a ne kazneno djelo. Na žalost, u situaciji kada se protiv višestrukog počinitelja prekršaja kažnjava, umjesto da se protiv njega pokrene kazneini postupak, niti generalna, a niti specijalna prevencija ne daju rezultata.

Učinkovita implementacija Istanbulske konvencije, odnosno Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasolja nad ženama i nasilja u obitelji, te Nacionalne strategije za borbu protiv obiteljskog nasilja od 2017. do 2022. Godine, nužna je za ublažavanje nastalog stanja povećanog obiteljskog nasilja, nasilja nad ženama. Izgradnja novih skloništa za žene u županijama gdje takva skloništa ne postoje, financijska podrška postojećim skloništim za žene, tek je jedna u nizu aktivnosti nužnih za prvu pomoć žrtvama.

I nadalje u praksi udruga, koje rade sa ženama i djecom žrtvama obiteljskog nasilja, bilježe se sve češće pritužbe žena da ih bivši supružnici, partneri prijavljuju za nesavjesno skrbništvo nad ml. djecom;

U 2021. Godini na području PU Osječko-barasnjeke 338 žena bilo je oštećeno prekršajima, za koje je policija podnijela optužne prijedloge temeljem Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (od 516 oštećenih bilo je 338 oštećenih žena).

³ “Što se tiče prethodnih godina, statistika se kreće između 10 i 20 ubijenih žena na godišnjoj razini, s tim da je broj žena ubijenih od strane intimnih partnera u ukupnom broju ubijenih žena od strane bliskih osoba skoro uvijek preko 40%”,

u postupcima za skrbništvo nad djecom partneri i bivši supruzi navode da žene imaju psihičke probleme; da im ne dopuštaju kontakte s djecom;...

Na žalost, i nadalje je prisutna praksa da policija uhićuje i žrtvu i počinitelja obiteljskog nasilja. Općenito, obiteljsko nasilje, njegove potencijalne opasnosti, nedovoljno su prepoznati u društvu. Tek kada se dogodi ubojstvo ili teško povrjueđivanje žrtve, tada se ide na izmjene zakona, mediji su puni tužnih priča, iskaza susjeda da je nasilje dugo trajalo, da je žrtva pozivala u pomoć ali da je izostala pomoć. Državna odvjetništva, uglavnom, obiteljsko nasilje podvode pod Prekršajni zakon, a ne pod odredbe Kaznenog zakona.

Kaznena politika hrvatskih sudova i nadalje je takva da se počiniteljima obiteljskog nasilja izriču minimalne kazne. Pri tome se uzima u obzir počiniteljev raniji život, nekažnjavanje, obiteljske prilike, iskazano kajanje nakon izvršenog djela. Dakle, uzimaju se u obzir okolnosti, koje kod obiteljskog nasilja apsolutno nisu važne, niti mogu biti olakotne okolnosti.

Važno je naglasiti da hrvatsko društvo još uvijek živi predrasude prema ženama. Posebno se to osjeća u odnosu na žene s invaliditetom. Predrasude su odnosu na neovisno življenje žena s invaliditetom. Partnerski odnosi, majčinstvo žena s invaliditetom još uvijek su predmet nevjerice i sažaljevanja. Unatoč činjenici da su se mnoge stvari promijenile, žene s invaliditetom, ali i cjelokupna populacija osoba s invaliditetom nailazi na brojne fizičke, komunikacijske i orijentacijske barijere. U sferi rada postoje nerijetki primjeri diskriminatornog odnosa prema ženama s invaliditetom.

U Republici Hrvatskoj postoji kategorija građana, osobe s tjelesnim oštećenjem, čiji problemi su potpuno nevidljivi, neosvijesteni, za njih se ne zna. Ne postoji utvrđen broj osoba s invaliditetom, ne postoji registar osoba s tjelesnim oštećenjem, niti su problemi tih osoba nešto što se prihvaća kao realnost. Tjelesno oštećenje, uglavnom je nevidljivo. Radi se o operiranim osobama s ampuacijama unutarnjih organa (npr. žene operirane zbog genitalnih karcinoma,..), s transplantiranim osobama (npr. transplantacija jetre). Na tržištu rada prepušteni su sebi, od poslodavca do poslodavca, njihove dobre volje, ovisi hoće li prihvatiti molbe osobe s tjelesnim oštećenjem da ga rasporedi na lakše radno mjesto, da mu daje češće pauze tijekom radnog vremena, ili će se, naprosto, odnositi prema osobi s tjelesnim oštećenjem kao prema stvari.

Od ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju kao punopravne članice do danas, došlo je do osjetnog zastoja pozitivnih trendova ka izgradnji demokratskog društva. U procesu pristupanja ojačana je sudionička demokracija kroz rad OCD-a. To je automatski značilo da su standardi zaštite ljudskih prava i sloboda bili na višoj razini. Rodna ravnopravnost je deklaratorno ojačala, govorilo se o antidiskriminacijskim mehanizmima. Sve to je doprinijelo otvaranju puta u punopravno članstvo Europske unije. Umjesto da osnažujemo te procese promjenama javnih politika oni se guše i nameću nove paradigme i poredak.

Rad pravosuđa, posebno na procesuiranju ratnih zločina, u korupcijskim predmetima, intenzivirao se u procesu pristupa Republike Hrvatske u Europsku uniju. No, nakon njezina ulaska u EU entuzijazam prasuđa je posustao. Na žalost, u istraživanju javnog mnijenja, pitanje o povjerenju građana u pravosuđe, redovno biva vrlo nisko ocijenjeno. Dio građana Republike Hrvatske iskazuje nepovjerenje u rad pravosuđa, osjeća pravnu nesigurnost.

Strahove, nepovjerenje u rad institucija iskazuju otvoreno u javnim anketama, koje su anonimne. U takvoj situaciji bilo bi izuzetno važno provesti kvalitetno sociološko istraživanje “zdravlja” hrvatskog društva. Građane se, uglavnom ne sluša. Osim OCD-ova, koji pokušavaju odgovoriti na potrebe građana,

ne uvijek, i ne nužno svi OCD-ovi, osim deklarativnih izjava nitko se stvarno ne bavi potrebama građana. To je vidljivo što kroz nalaze anketa, što kroz otvoreno iskazivanje nepovjerenja kada nekoga od građana uputite u neku od nadležnih institucija.

Jedanod zornih pokazatelja stanja su potresna područja Republike Hrvatske, grad Zagreb i područje Banovine, gdje je službena obnova nezamjetno napredovala. Osim donacija građana iz RH i inozemstva, koje se konkretno vide na objektima koji su sanirani, zvanične obnove gotovo da i nema. Stoga i ne čudi nezadovoljstvo građana radom nadležnog Ministarstva, a posljedinčno i radom cjelokupne Vlade RH u polju obnove. I bez obnove Banija je područje, neki dijelovi, slabo naseljeno. Poslije potreba, bez obnove kuća, infrastrukture, gospodarstva, život je gotovo nezamisliv. Veći gradovi Sisak, Petrinja, Glina, još nekako i zadržavaju stanovništvo. Ali, manje sredine, ruralne sredine, gotovo da nemaju mlađeg stanovništva.

Posljedice pandemije COVID 19 u zdravstvenom sustavu tek će doći do punog izražaja. Naime, ostvarivanje temeljnog ljudskog prava na kontrolu zdravlja, na zdravlje, u vremenu pandemije, upravo čuvajući se da se ne oboli od COVID 19, temeljno su narušena. Pacijenti i nadalje imaju problem s dugotrajnim čekanjem na pojedine pretrage. Pristup zdravstvenim stanovima, komunikacija s liječnicima i nadalje je otežana, pacijenti se moraju naručivati.

Broj novooboljelih od malignih oboljenja, od krvožilnih, cerebrovaskularnih oboljenja, na žalost, znatno će se povećati. Izostale pretrage uslijed straha od zaraze COVID 19, otežanog naručivanja i dugotrajnog čekanja na pretrahe, dat će rezultat povećanog broja oboljelih. Valja napomenuti da su tek sredinom 2022. godine ponovo uspostavljeni nacionalni projekti ranog otkrivanja raka vrata maternice, raka grudi i raka debelog crijeva. Pacijenti su tek tad počeli ponovo dobivati pozive na probire.

Problemi oboljelih, posebno oboljelih od malignih oboljenja, kroničnih oboljenja, na žalost, u hrvatskom društvu nisu niti dovoljno osviješteni, niti su dovoljno prepoznati. Nacionalni programi ranog otkrivanja raka, na žalost, još uvijek kod jednog dijela građana nisu prepoznati kao korisni i izuzetno važni u prevenciji oboljenja. Osim Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka grudi, ostali programi nemaju one efekte koji bi se očekivali. Stoga je nužan povećan rad na promicanju nacionalnih programa kao važnih alata za rano otkrivanje oboljenja, za smanjenje smrtnosti. Osim toga, u promociji nacionalnih programa svakako treba nalasiti činjenicu da rano otkrivena bolest iziskuje znatno manje novčanih sredstava za liječenje nego odmakli stadij bolesti. Izostanci s posla oboljelih osoba su manji, troškovi terapija, bolničkog liječenja, skupih tretmana, znatno se smanjuju ako se bolest dijagnosticira u ranom stadiju oboljenja.

Unatoč činjenice da je Hrvatski Sabor dana 15. prosinca 2020. godine jednoglasno usvojio Nacionalni strateški okvir protiv raka do 2030. godine⁴, godinu dana nakon usvajanja malo toga se promijenilo za pacijente oboljele od karcinoma. Nacionalni strateški okvir dao je dobru osnovu za rad, za poboljšanje položaja oboljelih. No, realizacija je problematična. Jedan broj pacijenata ne zna, pri naručivanju na neku od pretraga ili pregled, da se mogu pozvati na Nacionalni strateški okvir, kako bi bili u prioritetu. Praksa u primjeni Nacionalnog strateškog okvira je različita od bolnice do bolnice. Nisu uspostavljeni centri za oboljele od malignih oboljenja koji bi ih pratili, od ulaska u sustav liječenja, do trenutka izlaska iz remisije, kao i tijekom remisije. Osim koordinatora, koji su uspostavljeni u KBC Osijek (za druge bolnice ne znamo), ništa bitno se nije dogodilo u radu s oboljelima.

⁴ Narodne novine br. 141/2020

Starije osobe, koje uz djecu, žrtve nasilja u obitelji, beskućnike, oboljele od malignih i rijetkih bolesti, kroničnih bolesnika, spadaju u jednu od najranjivijih kategorija hrvatskih građana. Tijekom 2022. Godine Savjetovništvo Ženske udruge "IZVOR" iz Tenje, kao i SOSO telefon, zabilježili su najveći broj korisnika u životnoj dobi preko 60 godina starosti. To je tek mali uzorak cjelokupnog hrvatskog društva, koje ima staro stanovništvo. Značajni podaci Popisa 2021. Godine pokazuju da je broj stanovnika Republike Hrvatske u padu, te da starijih od 65 godina imamo 22,45% stanovništva. Osoba u životnoj dobi od 50 do 64 godina starosti ima 21,38%⁵. Podaci jasno govore o starosti hrvatskog društva.

Osobe starije životne dobi imaju najraširenije probleme. Od ostvarivanja cijelog niza socijalnih prava, socijalnih usluga, do zdravstvenih prava. Nemali broj osoba starije životne dobi opterećen je ovrhama na mirovinama. Nije rijedak slučaj da su upravo osobe iz ove kategorije izložene prijevara putem telefonskih prodaja. Vrlo često se žale da su potpisali ugovore s teleoperaterima, distributerima struje, plina, koji, kada su vidjeli prve račune, nisu bili ništa povoljniji od ranijih, čak su bili i viši.

Namjera da se nacionalnim naknada riješe problemi osoba starije životne dobi, koje nemaju dovoljno radnog staža, nisu ostvarili prava na mirovine, uglavnom nije dala željene rezultate. Naime, ako osoba ne živi sama u domaćinstvu, ako ne živi u socijalnoj bijedi, ne može zbog prosjeka primanja po članu domaćinstva, ostvariti pravo na nacionalnu naknadu.

Problemi tromo administracije, bez obira na digitalizaciju, i nadlaze su prisutni. Da bi građani ishodili neko svoje pravo i nadalje, bez obzira na činjenicu da se putem OIB-a, koji je svima lako dostupan, mogu vidjeti podaci o osobi u sustavu, moraju prikupiti veliki broj dokumenata u papirnatom obliku. I nadalje nadležne ustanove ne koriste mogućnost povlačenja podataka iz sustava.

Hrvatske institucije, kao niti zvanična politika, nema jasan o zaštiti temeljnih ljudskih prava, posebice žena. Dio Katoličke crkve, nerijetko podržan dijelom tzv. „civilnog društva“, nerijetko se na najbrutalniji način upliće u živote žena, u pravo žene na izbor, u reproduktivna prava žene. Potvrda tome je i nedavna Odluka Ujedinjenih naroda u slučaju gđe Mirele Čavajda, gdje su narušena temeljna prava žene da odlučuje o svome tijelu.

Postupanje centar za socijalnu skrb prema majkama, koje se nerijetko žale na probleme koje imaju, prijave i podnošenje kaznenih prijava protiv majki, neodlazak u nadzor socijalnih radnika, upućivanje na sudsku zaštitu kada izostanu plaćanja uzdržavanja za djecu od strane očeva, samo je dio problema s kojima se žene suočavaju. To su specifični problemi žena, oblici diskriminacije, na koje, na žalost, osim Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, izostaje reakcija, potpora nadležnih institucija. Umjesto da se problem pokuša riješiti događa se da se institucije ne oglašavaju, a problemi ostaju i nadalje. Nadležno Ministarstvo po pravu nadzora, najčešće, ne želi vidjeti problem.

Premali broj iskusnih socijalnih radnika, osoba koje su duže u sustava socijalne skrbi, pokazuje svoje rezultate i u segmentu ostvarivanja socijalnih prava i socijalnih usluga odraslih osoba. Duga čekanja nakon uloženog zahtjeva za ostvarivanje pojedinog prava ili usluge, kod starijih, oboljelih, dodatno stvaraju problem.

Položaj i rad Ženske udruge "Izvor" Tenja

⁵ Popis stanovništva 2021. godine, Državni zavod za statistiku

Mjesni odbor Tenja našoj udruzi od 2001. do danas osigurava korištenje prostora za rad bez naknade u sklopu raspoloživih kapaciteta u vlasništvu Grada Osijeka na području Tenje. Prostor zgrade u Tenji, Vlatka Mačeka 20, koristimo s Udrugom dragovoljaca Domovinskog rata, Podružnica Tenja i Dobrovoljnim vatrogasnim društvom Tenja – Osijek.

Ženska udruga „IZVOR“ Tenja od svoga osnivanja djeluje na području promocije i zaštite ljudskih prava i ravnopravnosti spolova u okviru *besplatnog pravnog savjetovišta, grupe za psihološku podršku i SOS telefona za žrtve nasilja, diskriminacije i mobbinga (0800 200 151)* čime su usluge pravne i psihosocijalne pomoći dostupnim većem broju ljudi s cijelog područja Republike Hrvatske. Od 2009. Udruga je registrirana pri Ministarstvu pravosuđa i uprave i ovlaštena za pružanje besplatne pravne pomoći građanima koja im je bila dostupna kroz pravna savjetovišta u Tenji i Osijeku, a od 2014./2015. putem mobilnog tima i u prigradskim mjestima Klisi i Sarvašu.

Tijekom 2022. godine vezano za nasilje u obitelji zabilježili smo ukupno 297 predmeta, od čega 159 predmeta na SOS telefonu (sve žene) i 148 u pravnom savjetovištu (sve žene).

U pravnom savjetovištu smo zabilježili sljedeću starosnu strukturu korisnica:

3 (2,02%) žene u dobi od 25 – 29 godina; 3 (2,02%) žene u dobi od 30 – 34 godina; 14 (9,45%) žene u dobi od 35 – 39 godina, 63 (42,56%) žene u dobi od 40 – 44 godina; 13 (8,78%) žene u dobi od 45 – 49 godina starosti; 15 (10,13%) žene u dobi od 50 – 54 godina; 18 (12,16%) žene u dobi od 55 – 59 godina; 14 (9,45%) žene u dobi od 60 – 64 godina, te 5 (3,37%) žene preko 70 godina starosti.

Putem SOS telefona zabilježili smo sljedeću starosnu strukturu korisnica:

3 (1,88%) žene u dobi od 25 – 29 godina; 4 (2,51%) žene u dobi od 30 – 34 godine; 47 (29,55%) žene u dobi od 35 – 39 godina; 38 (23,89%) žene u dobi od 40 – 44 godine, 34 (21,38%) žene u dobi od 45 – 49 godina; 11 (6,28%) žene u dobi od 50 – 54 godine; 3 (1,88%) žene u dobi od 55 – 59 godina; 10 (6,28%) žene u dobi od 60 – 64 godine; 2 (1,25%) žene u dobi od 65 – 69 godina, 3 (1,88%) žene u dobi od 70 – 74 godine, 4 (1,51%) žene u dobi preko 80 godina starosti.

Korisnice/i koji su se obraćali Udruzi putem pravnog savjetovišta u najvećoj mjeri su s područja Osječko-baranjske, dok su pozivi putem SOS telefona zaprimani s područja 7 županija (Osječko-baranjske, Splitsko-dalmatinske, Virovitičko-podravske, Grada Zagreba, Brodsko-posavske, Dubrovačko-neretvanske i Istarske) te je zabilježen jedan poziv iz inozemstva (Njemačka).

Tijekom izvještajnog razdoblja unutar slučajeva zabilježenih u okviru besplatnog pravnog savjetovišta, u odnosu na područje povrede prava bilježimo:

- područje nasilja nad ženama i djecom isprepletano s povredama prava iz domene **obiteljsko-pravne zaštite i zaštite od nasilja u obitelji te slučajevi diskriminacije** - 70%;
- područje socijalnih prava (uključujući mio, zdravstvo) - 9%;
- obvezno, stvarno, ovršno pravo - 6%;
- radno pravo - 1%;
- statusna prava - 6%,

- upravno pravo, komunalne usluge - 3%
- nasljedno pravo – 1%; te 4% ostalo.

Putem SOS telefona, pomoć i podrška zatraženi su:

- u 76% slučajeva od strane žena i njihove (većinom) maloljetne djece koji su preživjeli nasilje/diskriminaciju;
- u 8% slučajeva radi ostvarivanja osnovnih prava iz sustava socijalne skrbi, mirovinskih prava, zdravstva i dr.
- u 6% slučajeva radi pružanja zaštite iz domene obveznog, stvarnog i ovršnog prava;
- 2% se odnosilo na upute o ostvarivanju prava na besplatnu sekundarnu pravnu pomoć;
- 1% na zaštitu iz domene nasljednog prava;
- 2% obiteljsko-pravna zaštita;
- 2% na zaštitu unutar radno-pravnih odnosa; te 3% ostalo (upravno pravo, komunalne usluge i dr.)

Poduzete pravne radnje, koje je za korisnike primarne besplatne pravne pomoći odradila pravna savjetnica u izvještajnom razdoblju:

- **22** opće pravne informacije
- **173** pravna savjeta
- **20** podnesaka

Tijekom 2022. godine pomogli smo našim korisnicama i korisnicima pomogli smo napisati zahtjeve za: jednokratne novčane pomoći Centru za socijalnu skrb Osijek; umanjenje mjesečne pristojbe za TV pretplatu; žalbe na rješenja različitih institucija; pismena upućenih HZMO, HZZO, Elektri, HZJZ...

Tijekom 2022. godine nastavili smo pratiti slučajeve gdje su protiv počinitelja nasilja u obitelji podnesene kaznene prijave. Zabilježili problem, za koji mislimo da se mora sustavno riješiti, a odnosi se na neizvještavanje podnositelja kaznene prijave o poduzetim radnjama policije. Posebno je važno da žrtve kaznenih i prekršajnih djela, u ovom slučaju žene i, najčešće ml. djeca, znaju, nakon što su oni sami, ili Udruga, podnijeli kaznenu prijavu protiv počinitelja prekršajnih / kaznenih djela, što je poduzeto. Na žalost, takva obavijest izostaje i žrtva se i nadalje viktimizira. Obavijest o poduzetim radnjama ne stiže niti od općinskih državnih odvjetništava. U slučajevima izlaska nasilnika iz zatvora uredi za probaciju nemaju običaj o tome izvijestiti žrtvu.

U radu sa ženama, koje su više godina višekratno bile izložene obiteljskom nasilju, nerijetko se može čuti iskazivanje straha za sigurnost sebe i djece. Kod žena starije životne dobi, koje nisu bile u radnom odnosu i ne ostvaruju pravo na mirovine, osim straha od izvjesnog napada na život i tijelo, iskazuju i strah od stambene i financijske neizvjesnosti nakon razvoda. Općenito, hrvatsko društvo još uvijek nije razvilo mehanizme pomoći društvu, kojim bi žrtvi nasilja u obitelji trajno riješilo životne probleme, ili barem pomoglo riješiti životne probleme. Uglavnom je inicijativa na žrtvi, ako ima snage,

znanja i volje nešto poduzeti. I, upravo tu nastaju problemi. Izostanak sustavne pomoći obeshrabruje žrtvu, i tu nastaje posredna viktimizacija, o kojoj se ne govori. Te situacije potpuno su neprepoznate u društvu.

Od ukupnog broja evidentiranih poziva putem SOS-a 50% se odnosi na prijavu partnerskog nasilja i zatraženu pravnu pomoć za zaštitu od nasilja u obitelji i pravnu pomoć iz domene obiteljsko pravne zaštite. U pojedinačnom slučaju žrtva nasilja je istovremeno izložena raznim oblicima nasilja (psihičkom, fizičkom nasilju, seksualnom i/ili ekonomskom). Nerijetko su žrtve žene u dobi od 55 i više godina, koje na tržištu rada, ako ne nezaposlene, nemaju velike šanse za zaposlenje koje im daje financijsku neovisnost od zlostavljača.

I nadalje evidentiramo porast siromaštva i sve veći broj onih kojima je potrebna pomoć države u zadovoljenju osnovnih životnih potreba. Sve više je naših korisnika kojima pomažemo napisati zamolbe za jednokratnu novčanu pomoć za kupnju lijekova, ogrijeva, osnovnih životnih namirnica. Situacija će i u narednom razdoblju, kako pokazuju indeksi razvijenosti, ekonomske situacije, biti i nadalje teška u pravo za one koji žive u socijalnoj bijedi i neizvjesnosti.

Ostvarivanje socijalnih prava je otežano ili gotovo onemogućeno. Naime, da bi ostvarili bilo koje pravo iz sustava socijalne skrbi građani/ke su izloženi opsežnoj dokumentaciji dugotrajnoj proceduri pri svakom zahtjevu.

Od 2020. godine u Republici Hrvatskoj je u primjeni Zakon o nacionalnoj naknadi za starije osobe⁶. Zakon je trebao pomoći jednoj od najranjivijih skupina hrvatskog društva, hrvatskim državljanima koji su navršili 65 godina starosti, da ostvare kakvu takvu financijsku neovisnost. Osnovni uvjet osim navršenih 65 godina starosti je i prebivalište na području Republike Hrvatske u neprekidnom trajanju od 20 godina neposredno prije podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava.

No, za većinu korisnika koji su zabilježeni u našem pravnom savjetovalištu, imovinski cenzus pokazao se kao veliki problem. Naime, odredbom čl.5.st.1. citiranog Zakona propisani su specifični uvjeti za ostvarivanje prava na nacionalnu mirovinu. Između ostalog, odredbom čl.5.st.1.t.2. propisano je da korisniku i/ili članovima kućanstva prihod ostvaren u prethodnoj kalendarskoj godini po članu kućanstva mjesečno ne prelazi utvrđeni iznos nacionalne naknade za starije osobe iz članka 9. stavaka 1. i 2. ovoga Zakona. Iznos nacionalne naknade propisan je u visini od 800,00 kn.

Donošenjem citiranog Zakona nije se postiglo ništa kako bi se riješili problemi starijih građana. Od nacionalne naknade, koja iznosi 800,00 kn (106,17 Eura), nitko ne može živjeti. Čak i kada se dobije pomoć u plaćanju režijskih troškova, kada se dobiju energetske dodaci, navedeni iznos nedostatan je za pokrivanje najnužnijih potreba ljudi.

Osim u slučaju ostvarivanja prava na nacionalnu naknadu, visina dohotka i imovni cenzus, jedan je od kriterija za ostvarivanje i ostalih prava. Iz rada s našim korisnicima / cima, zaključili smo da to predstavlja problem za mnoge, što narušava integritet i dostojanstvo pojedinca i onemogućava ga da kao pojedinac ostvari zajamčena (egzistencijalna) prava. Posebno se to odnosi na ostvarivanje prava djece, starijih i nemoćnih osoba, u hitnim mjerama pomoći osobama bez vlastitih sredstava za život, npr. ženama žrtvama nasilja i nasilja u obitelji kada s mld. djecom napuštaju svoj dom i nemaju nikakvih sredstava za život, radnicima kada ostanu bez posla i/ili ne primaju plaću.

⁶ Narodne novine br. 62/2020

Na žalost, živimo u vremenu sve većeg siromaštva dijela stanovništva. Posebno su tu ugroženi umirovljenici s mirovinama do 2.500,00 kn (331,80 Eura) mjesečno i/ili znatno nižim iznosima mirovinama. Potom u kategoriju posebno ugroženih spadaju beskućnici, osobe srednje životne dobi koje su dugotrajno nezaposlene; oboljele osobe koje uslijed bolesti ne mogu raditi, a nisu ostvarili pravo na invalidske mirovine; žene žrtve obiteljskog nasilja; djeca bez roditeljske skrbi,...

Državni zavod za statistiku⁷ objavio je podatke o stopi rizika od siromaštva u RH za 2021. godinu. Stopa u RH iznosi 19,2%, dok su osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti 20,9%. Panonska Hrvatska ima stopu rizika od siromaštva 27%, osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti 28,6%.

Stopa rizika od siromaštva po dobi i spolu u RH u 2021. godini: od 0 – 17 godina starosti stopa je ukupna 17,1% (muškarci 15,8%, žene 18,5%); 18 – 24 godine ukupno 15% (muškarci 13,6%, žene 16,5%); 25 – 54 godina ukupno 13% (muškarci 13,9%, žene 12,3%); **55 – 64 godina ukupno 21,7%** (muškarci 19,9%, žene 23,4%), **65 i više godina ukupno 32,4%** (muškarci 25,9%, žene 37%).

Navedeni podaci vrlo zorno govore stanju, za koje Vlada Republike Hrvatske ne nalazi rješenja. Početkom 2023. godine, uvođenjem Eura kao službene valute Republike Hrvatske, dodaci, koje su umirovljenici, socijalno ugrožene osobe dobili, tek su pokušaj trenutnog smanjenja problema koji će se tijekom 2023. godine razbuktati upravo kod najsiromašnijih dijelova građana.

Sredinom 2022. godine stopa inflacije u Republici Hrvatskoj dosegla je 12%, s tendencijom rasta⁸. Pred kraj 2022. godine vrlo jasno se vidjelo da će inflacija u narednom periodu biti veća. Posebno kada mjere Vlade RH za ublažavanje rasta cijena prestanu djelovati. Odnosno, Vlada će morati intervenirati, kako bi se inflacija, koju građani neće moći izdržati, smirila ili barem zaustavila na nekoj „izdržljivoj“ granici.

DISKRIMINACIJA

Kako rad našeg pravnog savjetovišta identificira slučajeve diskriminacije važno je naglasiti da od stupanja na snagu Zakona o suzbijanju diskriminacije i naknadnog reguliranja općeg pravnog okvira za pokretanje zaštite kolektivnih interesa uvedenog 2011. (Novelom ZID ZPP) naša udruga nije samostalno podnijela niti jednu udružnu tužbu.

Opći procesni okvir (uveden 2011.godine) propisuje i naknadu troška postupka u slučaju gubitka spora što nam predstavlja objektivnu prepreku za samostalno podnošenje udruženih tužbi obzirom da ta vrsta troška nije prihvatljiv trošak od strane ugovornih tijela.

U kontekstu suzbijanja diskriminacije tijekom izvještajnog razdoblja nastavljen je rad na već započetim kao i novim postupcima stambenog zbrinjavanja žena žrtvi nasilja (uključujući i nasilje u obitelji) te praćenje provedbe Mjere stambenog zbrinjavanja žena žrtvi nasilja i nasilja u obitelji sukladno Nacionalnoj strategiji zaštite od nasilja u obitelji 2017 – 2022.

⁷ Državni zavod za statistiku, podaci za 2021. godinu

⁸ Državni zavod za statistiku, podatak od 15. srpnja 2022. godine

U praksi su uočeni brojni problemi. Građanke i građani koji se obraćaju našoj Udruzi iznimno rijetko koriste pravna sredstva koja im stoje na raspolaganju za utuživanje diskriminacije. I nadalje praksa ukazuje na to da se obraćaju kako bi se pritužili na vlastiti problem i propitali koja su njihova prava te koja im pravna sredstva stoje na raspolaganju, ali se rijetko odluče koristiti ta pravna sredstva iz više razloga.

I nadalje je prisutna visoka razina straha od pokretanja postupka i posljedica koje bi sudski postupak prema njihovoj samoprocjeni mogao imati (izlaganje materijalnim rizicima, narušavanje međuljudskih odnosa, strah od struktura vlasti i sl). Među ključnim razlozima odustajanja od sudskog postupka i nadalje je izražena visoka razina nepovjerenja u pravosuđe.

BESPLATNA PRAVNA POMOĆ

Unazad nekoliko godina Ministarstvo pravosuđa i uprave Republike Hrvatske znatno je ograničilo sredstva koja su namijenjena udrugama i institucijama ovlaštenim za davanje primarne besplatne pravne pomoći.

Ovlaštene udruge za pružanje primarne pravne pomoći nemaju nužnu sigurnost da će dobiti sredstva s kojima mogu raditi barem tri godine. Svakogodišnji natječaji Ministarstva pravosuđa i uprave Republike Hrvatske, kojim pozivaju udruge i pravne klinike na apliciranje s projektnim prijedlozima, dodatno frustrira i pojačava nesigurnost, jer se ne zna hoće li udruge dobiti nove ugovore o dodjeli sredstava ili ne.

Iskustva građanki/a prilikom ostvarivanja sekundarne besplatne pravne pomoći su različita. Neki od naših korisnica / ka tužili su se da su dobili uputu da sami pronađu odvjetnika koji bi ih zastupao, napisao im tužbu. To iziskuje vrijeme obilaska odvjetničkih ureda, razgovore kojima dio naših korisnica / ka nije vičan. Ovo posebno teško pogađa starije osobe, oboljele osobe, osobe koje žive u mjestima, koje sve više upadaju u prometnu izoliranost.

Institut besplatne primarne pravne pomoći, koju su ovlaštene davati, između ostalih i registrirane organizacije civilnog društva, za građane niskih imovinskih mogućnosti, jedina je oaza u kojoj mogu dobiti pravnu zaštitu.

Javno zagovaranje, djelovanje i obilježavanje:

Ženska udruga „IZVOR“ obilježila je cijeli niz dana i važnih datuma tijekom 2022. godine. Obilježili smo 22.9 Nacionalni dan borbe protiv nasilja nad ženama. Koordinatorica Udruge, gđa Mirjana Herceg sudjelovala je u emisiji Televizije Slavonije i Baranje na temu nasilja nad ženama. Nadalje, obilježili 25.11. Mađunardni dan borbe protiv nasilja nad ženama i kroz kampanju „16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“ održali niz radionica zakorisnike Dnevnog boravka za starije u Tenji.

Dana 25.11. održana je stručna edukacija „Intervencija usmjerena na žrtve intimnog partnerskog nasilja – uloga osnaživanja“, koju je održala prof.dr.sc. Silvija Ručević, psihologinja i predsjednica Ženske udruge „IZVOR“ iz Tenje, za preko 40 psihologa, socijalnih radnika, pravnika, zaposlenika Odjela za prevenciju Policijske uprave Osječko-branjske iz Osijeka.

Obilježili smo 5.12. Dan volontera, te kraj kampanje s datumom 10. 12. Međunaradni dan ljudskih prava. O svim aktivnostima redovno su izvješćavani mediji, kako elektronički, tiskani (npr. HRT Radio Osijek, Osijek031, SiB, STV i dr), te korisnici na svojim društvenim mrežama i društvenoj mreži Udruge.

Tenja, ožujak 2022. godine